

Суб'єкти адміністративного права як учасники суспільних відносин у сфері забезпечення права на мирні зібрання

Кобрусєва Є. А.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного і кримінального права
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
пр. Гагаріна, 72, Дніпро, Україна
orcid.org/0000-0002-4225-9657
kobruseva22@gmail.com

Ключові слова:

мирні зібрання, міжнародні стандарти, суб'єкти забезпечення права на мирні зібрання, механізм реалізації права на мирні зібрання.

Статтю присвячено визначенню місця суб'єктів адміністративного права як учасників суспільних відносин у сфері забезпечення права на мирні зібрання та механізмів реалізації забезпечення права на мирні зібрання.

У дослідженні наголошено на важливості забезпечення права на мирні зібрання й актуальності питання виконання судових рішень у разі відкриття проваджень щодо обмеження права на мирні зібрання, розгляд яких віднесено до компетенції суду.

Географічно – політичне місце України в двигуні Європейських перегонів великої політики, диктує не простий, а інколи трагічний шлях соціально-політичного руху соціуму громадян – брати безпосередню участь у розв'язанні економічних і соціальних програм.

З урахуванням процесів становлення держави та тривалого реформування різних державних інституцій свобода та право громадян на мирні зібрання ставить перед органами влади питання відповідності активності громадян у розв'язанні своєї участі на державному та регіональному рівнях, обстоювання своїх інтересів шляхом вираження та донесення поглядів і незгоди до державних та місцевих структур влади. Постає питання законодавчого та практичного регулювання такого болісного питання, як відносини влади та суспільства, шляхом урегулювання проведення мирних зібрань та активних «без зброї» акцій впливу на державні установи різного рівня.

Спираючись на міжнародний досвід врегулювання права на мирні зібрання, запропоновано шляхи підвищення ефективності механізму адміністративно-правового забезпечення права на мирні зібрання, які полягають у створенні внутрішньодержавного механізму контролю за дотриманням міжнародних стандартів прав і свобод людини, а також розвитку можливостей звернення до Європейського суду з прав людини, якщо ту чи іншу проблему не розв'язано на національному рівні. Доведено, що навіть досить невелике коло чинних норм, що закріплені в законодавчих актах різного рівня, які гарантують забезпечення права на мирні зібрання, нерідко виявляють певну неузгодженість у змісті окреслених прав, особливо з позицій суб'єктів права на свободу мирних зібрань: Конституція України таким суб'єктом називає громадянина, а цивільне законодавство – фізичну особу. Доведено необхідність впровадження міжнародних стандартів забезпечення права на мирні зібрання, насамперед стандартів європейської спільноти, що пов'язано з євроінтеграційними прагненнями України. Адже впровадження європейських стандартів і дотримання їх суб'єктами публічної адміністрації є однією з передумов інтеграції України в європейський правовий простір.

Subjects of administrative law as participants of public relations in the field of ensuring the right to peaceful assembly

Kobrusieva Y. A.,

PhD in Juridical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Administrative and Criminal Law

Oles Honchar Dnipro National University

Gagarin avenue, 72, Dnipro, Ukraine

orcid.org/0000-0002-4225-9657

kobruseva22@gmail.com

Key words:

peaceful assemblies, international standards, subjects of ensuring the right to peaceful assembly, civil society.

The article is devoted to defining the place of subjects of administrative law as participants in public relations in the field of ensuring the right to peaceful assembly and mechanisms for implementing the right to peaceful assembly.

The study emphasizes the importance of enforcement of court decisions that have entered into force.

The changes taking place in Ukrainian society arouse high activity and the desire of people to take a direct part in solving problems that concern their common interests, including the use of the right to peaceful assembly. However, despite the importance of this type of political rights, the constitutional provisions on freedom of assembly, assembly, street demonstrations and demonstrations, which are still not properly specified in the current legislation, are often limited or even violated. Based on the international experience of regulating the right to peaceful assembly, ways to increase the effectiveness of the mechanism of administrative and legal support of the right to peaceful assembly are proposed, which are to create a domestic mechanism to monitor compliance with international standards of human rights and freedoms. human being, if this or that problem is not solved at the national level. It is proved that even a rather small range of current norms enshrined in legislative acts of various levels, which guarantee the right to peaceful assembly, often show some inconsistency in the content of the outlined rights, especially from the standpoint of the right to freedom of peaceful assembly. the subject is called a citizen, and civil law – an individual. The necessity of introduction of international standards of ensuring the right to peaceful assembly, first of all the standards of the European community, which is connected with the European integration aspirations of Ukraine, is proved. After all, the implementation of European standards and their observance by the subjects of public administration is one of the preconditions for Ukraine's integration into the European legal space. Since the right to freedom of peaceful assembly cannot be exercised in the absence of corresponding responsibilities imposed on the state by its authorized bodies, the analysis of the Constitution and laws of Ukraine allowed to separate such bodies into the category of subjects of power to ensure the right to peaceful assembly.

In order to improve the situation in the studied area, it is advisable to review the current legislation, which ensures the implementation of court decisions, to continue reforming public authorities for the effective operation of the judiciary and the protection of citizens' rights.

Постановка проблеми. У статті досліджується адміністративно-правовий статус суб'єктів забезпечення права на мирні зібрання. До суб'єктів ми відносимо різні категорії громадян, оскільки система адміністративно – правових відносин

у сфері захисту прав громадян є широкою, до неї входять різні категорії громадських, спортивних, соціальних або релігійних організацій, органи виконавчої влади і місцевого самоврядування, котрі згідно норм чинного законодавства висту-

пають учасниками суспільно-правових відносин, тобто приймають участь у процесах, пов'язаних із реалізацією та проведення мирних зібрань і обмеження такого права.

Зосереджуємо увагу на необхідності детального тлумачення та розуміння суб'єктного складу даного виду правовідносин, класифікації суб'єктів в сфері захисту прав громадян.

Як підставу класифікації суб'єктів адміністративного права у сфері забезпечення права на мирні зібрання найбільш доцільним видається розглядати їхнє правове становище в системі публічного адміністрування. У цьому випадку йдеться як про суб'єктів, наділених державно-владними повноваженнями, так і суб'єктів, не наділених такими повноваженнями. Отже, варто класифікувати суб'єктів права на мирні зібрання на дві великі групи: до першої групи суб'єктів належать публічні (владні) суб'єкти, до другої групи – приватні суб'єкти, такі, що не володіють владними повноваженнями.

Питання суб'єктів, у правовідносинах щодо захисту права на мирні зібрання неодноразово привертало увагу науковців, серед яких: М.О. Баймуратов, В.В. Букач, О.В. Васьковська, Т.І. Гудзь, М.М. Денісова, О.С. Денісова, Комзюк, Р.О. Куйбіда, М.І. Логвиненко, С.М. Міщенко, О.Б. Онишко, В.Д. Остапенко, В.Г. Поліщук, Е.Є. Регушевський, М.Л. Серета, М.І. Смокович, В.О. Скомаровський, Р.Б. Тополевський, О.В. Тронько, А.Є. Шевченко.

Проблема дотримання свободи зібрань набула в Україні особливої актуальності через численні акції протесту, які вже неодноразово відбувалися в Україні. Дотепер правове забезпечення права на мирні зібрання продовжує розвиватися неоднорідно і нерідко залежить від соціально-політичної ситуації в країні.

Метою статті є дослідження адміністративно-правового статусу суб'єктів у сфері забезпечення права на мирні зібрання.

Виклад основного матеріалу. Для дослідження будь-якої галузі права ключовим є встановлення її суб'єктного складу. Від правильного вирішення даного питання, багато в чому залежить ефективність галузевих норм в регулюванні відповідних соціальних правовідносин.

Як зазначає Н.В. Дараганова, традиційно суб'єктом адміністративного права визнається фізична або юридична особа (організація), яка відповідно до встановлених адміністративним законодавством норм, бере участь у здійсненні державного управління, реалізації функцій виконавчої влади [1].

У «Філософському енциклопедичному словнику» міститься таке визначення поняття «суб'єкт» (від лат. *subjectum* – те, що лежить внизу, знахо-

диться в основі) – в широкому розумінні особа, організована група осіб, соціальна, етнічна та політична спільнота, суспільство в цілому, що здійснюють властиву їм діяльність, спрямовану на практичне перетворення предметної дійсності, теоретичне і духовно-практичне освоєння об'єктивної реальності; носій означених якостей, що уможливають виконання ним суспільно значущих функцій [2, с. 612–613].

О.М. Костенко поняття «суб'єкт» пропонує визначити так: носій діяльності, що пізнає світ навколо себе та впливає на нього; людина або група осіб, культура, суспільство чи людство загалом, на відміну від того, що вивчається або змінюється внаслідок дій [3, с. 98–105].

Отже, розуміння суб'єкта права розроблялося і розробляється багатьма вченими-правознавцями. Як наслідок, у науковій літературі суб'єкт визначається як фізична або юридична особа, держава, орган державної влади або місцевого самоврядування, що володіють за законом здатністю мати і здійснювати безпосередньо або через представника права і юридичні обов'язки (тобто володіти правосуб'єктністю).

Як слушно зазначає Т.О. Мацелик, правова природа суб'єкта адміністративного права проявляється в його особливих властивостях. Суб'єкт адміністративного права відрізняється від інших елементів системи адміністративного права тим, що він носій взаємопов'язаних якостей, а саме зовнішньої відокремленості; персоніфікації; волі, детермінованої в адміністративну правосуб'єктність; адміністративно-правової регламентації. Наявність таких характеристик у конкретного суб'єкта дає можливість говорити про те, що цей суб'єкт є суб'єктом адміністративного права, що функціонує в системі адміністративного права як її елемент і носій [4].

Враховуючи вищевикладене, хочемо зазначити що персоніфікація, правовий статус, мета створення, характер об'єднання суб'єктів, місцем проведення, визначають характер вимог до захисту прав та свобод громадян. Саме тому, автором було проведено класифікацію мирних зібрань за наступними критеріями.

За метою створення: спортивні; молодіжні; політичні; об'єднання гей-меншин (ЛГБТ); об'єднання автомобілістів, байкерів; туристичні; освітні; медичні; волонтерські.

За місцем проведення: вулиці; майдани, площі; стадіони; парки, сквери; на території житлових комплексів; на територіях підприємств, установ і організацій; на територіях незавершених будівництв; автомобільні дороги та автомагістралі.

За характером проведення: збори; мітинги; демонстрації; вуличні походи; акції; пікетування.

Тобто ухвалення нового закону, що буде регулювати відносини у сфері реалізації права на

мирні зібрання, є надзвичайно важливим кроком для забезпечення демократичного суспільства. Під час формування нового нормативно-правового акту необхідно чітко прописати і зв'язати види зібрань та класифікацію суб'єктів, що будуть забезпечувати проведення заходу. Під час створення проекту ураховувати особливості форм мирних зібрань, їх масовість, місце, час проведення тощо, так як це питання потребує законодавчого врегулювання.

Якщо цей інститут буде правильно врегульований, то державні процеси котрі відбуваються в країні будуть сприяті благополучному та задовільному існуванню народу і задоволенню всіх політичних, соціальних та інших сфер життя.

Вважаємо за доцільне під час нашого дослідження розглядати суб'єктів адміністративного права, як часників суспільних відносин, врегульованих нормами адміністративного права, у яких на основі даних норм виникають відповідні суб'єктивні права і обов'язки в адміністративно-правовій сфері, тобто адміністративні права і обов'язки.

Також доцільним буде навести схоже традиційне визначення відповідно до якого суб'єктом адміністративного права вважається фізична або юридична особа, яка згідно з нормами адміністративного законодавства бере участь у процесах, пов'язаних із публічним управлінням.

Щоб забезпечити участь носія прав у правовідносинах та його можливість використовувати свої права, необхідна наявність фактичних гарантій, що забезпечують можливість реалізації належних йому прав, згідно чинного законодавства. Тому відсутність чіткого поділу дефініції суб'єкта права та учасника правовідносини лімітує розробку питань законності, зокрема в плані забезпечення суб'єктивних прав, зокрема, на участь у мирних зібраннях.

Для визначення суб'єктів адміністративного права М.Ю. Віхляєв пропонує критерієм захування суб'єктів права до суб'єктів адміністративного права розглядати предмет адміністративного права (сфера правовідносин, у яких вони можуть брати участь). Саме цей критерій слід вважати базовим порівняно з іншим критерієм, який часто використовують учені-адміністративісти у своїх наукових працях, а саме – закріплення прав та обов'язків суб'єктів адміністративного права нормами адміністративного права. А під поняттям «суб'єкти адміністративного права» розуміти: під суб'єктами адміністративного права треба розуміти осіб (фізичних осіб, колективних осіб, структурні підрозділи колективних осіб), які є суб'єктами адміністративних правовідносин, що становлять предмет адміністративного права [5, с. 50–57].

У практичній діяльності суб'єктів реалізуються норми адміністративного права, тобто між

суб'єктами складаються певні адміністративно-правові відносини. Адміністративні правовідносини варто розглядати як один з видів правовідносин, головною особливістю яких є нерівність сторін. Ця ситуація зумовлюється тим, що одна зі сторін завжди наділена владними повноваженнями (орган публічної влади або посадова особа). Суб'єкт є одним із важливих елементів складу правовідносини.

Можна зазначити, що суб'єкти владних повноважень забезпечення права на мирні зібрання – це органи державної влади, органи місцевого самоврядування та інші суб'єкти, що здійснюють владні управлінські функції з гарантування та створення безперешкодних умов для реалізації прав на мирні зібрання.

Відповідно до вищеведених тверджень можна зробити висновок, що в публічно-правовому відношенні є, як правило, два види учасників: суб'єкти, що представляють публічний інтерес, виконують публічні функції і наділені для їх здійснення владними повноваженнями, і особи (суб'єкти), що представляють приватний інтерес. Отже, у цьому випадку як обов'язковий суб'єкт присутній публічна сторона (суб'єкт владних повноважень), а іншою стороною, як правило, виступають приватні особи.

Надалі, досліджуючи питання суб'єктів владних повноважень, як сторони суспільних відносин у сфері забезпечення права на мирні зібрання, вважаємо за доцільне дослідити зміст владних повноважень. Так, М. Вільгушинський, групує види владних повноважень залежно від їх характеру, змісту та способу здійснення, пропонує вести мову про наступні повноваження: з прийняття імперативних рішень; тих, що стосуються збирання, аналізування та використання інформації, вивчення ситуації та оцінки пропозицій; пов'язані з погодженнями, координацією, взаємодією, сприянням, досягненням домовленостей; що мають на меті здійснення організаційно-інструктивного впливу на відповідних суб'єктів (організація, інструктування, медична допомога, стимулювання, узагальнення досвіду); контроль-оцінювального характеру [6, с. 10–14].

Іншою стороною в правовідносинах, пов'язаних із реалізацією права на мирні зібрання виступають приватні особи, в першу чергу – громадяни (фізичні особи). Під приватними особами треба розуміти суб'єктів, які в публічних правовідносинах не володіють офіційними владними повноваженнями, підпорядковуються публічній волі, що виражається в правових актах органів публічної влади. Саме тому недоцільним видається відносити посадових осіб до приватних осіб, які за визначенням не можуть бути приватними особами.

Адміністративну правосуб'єктність у сфері забезпечення права на мирні зібрання доцільно розділити на публічну та приватну, а, відповідно, учасників зазначених правовідносин поділити на публічних та приватних суб'єктів. Основний критерій поділу суб'єктів забезпечення права на мирні зібрання на публічні та приватні – це наявність чи відсутність у суб'єкта владних повноважень. Також характерними особливостями суб'єктів є:

1) публічні суб'єкти представляють державні чи суспільні інтереси, в той час як приватні – особисті приватні інтереси;

2) публічні суб'єкти виражають волю народу або громади, приватні – зазвичай, свою особисту волю;

3) публічні суб'єкти наділені повноваженнями, приватні суб'єкти – наділені правоздатністю та дієздатністю.

Адміністративно-правовий статус суб'єктів у сфері забезпечення права на мирні зібрання визначається Конституцією України, законами України та підзаконними нормативно-правовими актами.

У правовому значенні суттєву роль відіграють органи виконавчої влади, в нормативно-правових актах яких конкретизуються права і обов'язки, закріплені в загальному вигляді Конституцією та законами. Суб'єктивні права та юридичні обов'язки, визначені чинним законодавством складають основний зміст правового статусу. У науковій юридичній літературі зазначені права та обов'язки суб'єктів іменуються статутними. Всі інші, не передбачені законодавством права і обов'язки, що отримали подальший розвиток (деталізацію) статутних прав та обов'язків, і, відповідно, конкретизовані у інших актах складають зміст певних правовідносин.

Адміністративно-правовий статус органів державної влади у сфері забезпечення права на мирні зібрання визначається їх компетенцією, тобто сукупністю владних повноважень у сфері, що належить до предмету їх регулювання. У науковій літературі до елементів адміністративно-правового статусу органів державної влади відносять цілі їхньої діяльності, завдання та функції, закріплені нормами чинного законодавства.

Правова природа компетенції суб'єкта владних повноважень у сфері забезпечення права на мирні зібрання полягає у мірі влади, якою наділений суб'єкт для реалізації своїх суспільно значущих функцій. Розуміння компетенції доцільно розглядати, як можливість за допомогою примусу створювати юридично вирішувати юридичні справи та створювати, змінювати або припиняти правовідносини, подекуди всупереч волі інших учасників правовідносин у сфері забезпечення права на мирні зібрання. Дана можли-

вість закріплена законом, реалізується в рамках забезпечення правопорядку і за своєю правовою природою проявляється під час підпорядкування своїй волі інших осіб. Свої повноваження суб'єкт владних повноважень уповноважений та зобов'язаний здійснювати у чіткій відповідності до норм чинного законодавства.

Владні повноваження органів публічної адміністрації у сфері забезпечення права на мирні зібрання здійснюють для забезпечення загального інтересу, в чому полягає юридичне значення повноважень. Суб'єкти владних повноважень покликані стверджувати державну політику, провадити загальну волю суспільства, проте з огляду на законну компетенції у відповідній сфері.

Перед проведенням мітингу чи іншого мирного зібрання громадяни мають завчасно повідомити орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування. Отже, одним з основних суб'єктів права на мирні зібрання виступають місцеві державні адміністрації – районні, обласні, міські (для міст Київ та Севастополь) та органи місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування, відповідно до закону «Про місцеве самоврядування» це сільські, селищні, міські ради, їх голови та виконавчі комітети, а також районні та обласні ради.

Конституційний Суд України 19 квітня 2001 року розглянув справу щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання). Зокрема, суд вирішив, що проводити збори, мітинги, походи і демонстрації громадяни можуть за умови обов'язкового завчасного сповіщення про це органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування. Таке сповіщення має здійснюватися громадянами через організаторів масових зібрань [7].

Отже, суб'єкт права на мирні зібрання – це особа, яка набула відповідного правового статусу та має можливість вступати у відносини, пов'язані з забезпеченням права громадян збиратися мирно та проводити мітинги, пікети чи демонстрації з метою захисту своїх прав та законних інтересів, як за власним волевиявленням, так і з огляду на юридичний обов'язок. Усі учасники суспільних відносин у сфері забезпечення права на мирні зібрання наділені правами та обов'язками у зазначеній сфері та здатні їх здійснювати.

Суб'єктами права на мирні зібрання є публічні та приватні особи. До числа перших відносять органи публічної адміністрації – органи державної влади (місцеві державні адміністрації, правоохоронні органи, суди) та органи місцевого

самоврядування. До приватних осіб слід віднести громадян України, осіб без громадянства, іноземців, громадські організації, інших суб'єктів приватного права.

Проаналізувавши та дослідивши думки науковців, хочемо запропонувати свою систему класифікації суб'єктів в сфері мирних зібрань.

Перша категорія, за якою буде поділений суб'єкт – за юрисдикцією суб'єктів:

- суб'єкти реалізації права на мирні зібрання;
- суб'єкти владних повноважень забезпечення права на мирні зібрання.

За юридичними властивостями:

- громадяни;
- об'єднання громадян (в тому числі і релігійні);
- органи державної влади та їх структурні підрозділи і посадові особи;
- іноземці та особи без громадянства.

За загальним адміністративно-правовим критерієм поділяються, на:

- фізичні особи (громадяни, іноземці, особи без громадянства);

Гарантії забезпечення права на мирні зібрання хоч і встановлює невелике коло чинних норм, що закріплені у окремих нормативно-правових актах, але бувають і протиріччя у змісті деяких прав. Таку неузгодженість можна побачити з позиції суб'єктів права на свободу мирних зібрань, а саме в Конституції України таким суб'єктом виступає громадянин, а цивільне законодавство суб'єктом називає – фізичну особу.

– юридичні особи (органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, інші державні органи, підприємства, установи, організації)

– колективні утворення, що не є юридичною особою але наділені певними правами та обов'язками.

Відповідно до повноважень учасників забезпечення права на мирні зібрання:

- організатори;
- ініціатори;
- учасники;
- органи державної влади загальної компетенції;
- органи публічної влади;
- правоохоронні органи та органи спеціальної компетенції.

Також суб'єкти можна поділити на ті, які забезпечують порядок проведення масових заходів і громадської безпеки, зокрема такі:

- Верховна Рада України, яка формує законодавчу базу в сфері забезпечення мирних зібрань;
- Кабінет Міністрів України;
- Уповноважений з прав людини;
- Міністерство внутрішніх справ, яке забезпечує порядок і публічну безпеку, охорону та захист прав і свобод громадян;
- Національна гвардія України;

– Державна служба з надзвичайних ситуацій;

– Служба безпеки України;

– Національна поліція (слідчі підрозділи, підрозділи пізнання, підрозділи превентивної діяльності) – безпосередньо виконує охорону громадського порядку на місці проведення мирних зібрань;

- судові органи;
- місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування;
- громадські формування з охорони громадського порядку;
- громадяни, громадські об'єднання.

Віртуально суб'єкти правовідносин у сфері реалізації мирних зібрань можна поділити на дві сторони: ініціатори, організатори та учасники зібрань, а з іншої сторони – органи публічної влади та інші органи, до яких мітингувальники висувають свої вимоги, прохання та мають претензії до їхньої роботи.

Організатори та ініціатори проведення такого зібрання висувають свої вимоги з метою недопущення порушення прав, свобод та інтересів народу, або ж припинення такого порушення у зв'язку з прийнятим нормативно-правовим актом, також з метою відміни тих чи інших заборон та обмежень, що порушують конституційні права громадян тощо.

Організатори масових заходів в межах своїх повноважень відповідають за:

1. Оповіщення можливих учасників публічного заходу про його проведення;
2. Подачу заявки до відповідного органу публічної влади;
3. Проведення попередньої агітації;
4. Виготовлення і розповсюдження засобів наочної агітації;
5. Інші дії, які не суперечать законодавству України, що здійснюються з метою підготовки та проведення мирного заходу.

Що стосується іншої сторони правовідносин, то органи виконавчої влади, місцевого самоврядування звертаються з позовною заявою про заборону проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій тощо чи про інше обмеження права на мирні зібрання (щодо місця чи часу їх проведення тощо) до окружного адміністративного суду за своїм місцезнаходженням. Вони можуть прохати суд заборонити зібрання повністю або ж певній її частині, яка може обернутися негативними наслідками для суспільства.

Одним із найнеобхідніших та важливих суб'єктів в сфері реалізації права на мирні зібрання виступають органи, що в межах своїх повноважень наділені законодавчими актами України та на яких покладені функції забезпечення публічного порядку, охорони прав, свобод та законних інтересів суспільства, недопущення посягання на

життя чи здоров'я кожного члена країни, а саме Національна поліція України та Національна гвардія України.

Безумовно, повинно бути розуміння правильної взаємодії між даними суб'єктами владних повноважень у залученні їх до забезпечення публічного порядку при проведенні мітингів, зібрань, інших зборів. Національна поліція України та Національна гвардія України, залучаються для проведення профілактичних заходів та інколи, насамперед від них залежить організація, проведення, власне сам хід та результати і наслідки проведення масових зібрань, мирних заходів, мітингів тощо.

До повноважень таких органів можна віднести:

- реагування на повідомлення про проведення зібрання;
- організація та проведення роз'яснювальних бесід з метою роз'яснення норм права на мирні зібрання;
- припинення заворушень під час масових заходів;
- забезпечення безпеки учасників мирного зібрання з моменту отримання в будь-який спосіб інформації про проведення зібрання;
- у випадку відсутності повідомлення про проведення зібрання сприяють проведенню та забезпечують його;
- сприяють діяльності журналістів, представників засобів масової інформації, а також незалежних спостерігачів під час проведення зібрань.

Акцентуємо увагу, що Національна поліція України відповідно до ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію» для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу, а також для виконання покладених на неї завдань вживає заходів реагування на правопорушення, визначені Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України, на підставі та в порядку, визначених законом, а також інші заходи, визначені окремими законами. Напрями удосконалення правоохоронної сфери, і зокрема Національної поліції чітко окреслені в Указі Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» від 14.03.2016 № 92/2016 [8], де основною метою розвитку Національної поліції України вказано поетапне створення правоохоронного відомства європейського зразка для подальшого ефективного виконання розглянутих завдань.

Як стверджує Р.Д. Свон, з огляду на сучасні тенденції розвитку правової держави та роль полі-

цейських відомств у реалізації державних велінь, поліція на певному етапі може стати суб'єктом виробництва й надання ряду благ і послуг населенню, обсяг яких, втім, прямо залежить від державного ладу й сукупності правових норм, що визначають сутність поліцейської діяльності [9].

На думку О.С. Юніна, забезпечення поліцією громадської безпеки потребує від неї глибокого проникнення в громадське життя відповідно до його реалій, більш тісна взаємодія поліції з населенням вносить у її діяльність завдання надання різноманітних послуг населенню [10, с. 59–63].

Уповноважений Верховної Ради з прав людини є важливим суб'єктом в реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина на мирні зібрання та має виняткове суспільне значення. Право на мирні зібрання (мітинги, демонстрації, походи, акції) та свобода вираження поглядів є конституційними правами людини, які гарантовані кожному.

Реалізація цих прав і свобод має бути ефективно забезпечена не тільки в тому випадку, коли особи, що цим правом користуються, висловлюють прийнятні для більшості погляди, але й коли висловлювані погляди є непопулярними, можуть шокувати або викликати занепокоєння в суспільстві. Тому повноваження в допомозі реалізації даного права покладені на Уповноважений Верховної Ради з прав людини.

Він захищає права та свободи громадян не лише на території держави, але й поза її межами, представляє інтереси громадян на світовій арені та забезпечує справедливе і законне трактування конституційних прав людини

Уповноважений Верховної Ради з прав людини в межах своїх повноважень відстоює та захищає відносини у сфері забезпечення права громадян на свободу мирних зібрань, у своїй діяльності застосовує законодавчий захист права на свободу мирних зібрань тощо.

У стратегічному і глобальному вимірі Омбудсман можна вважати одним із найбільш активних та ефективних захисників свободи зібрань серед державних органів, на рівні з Конституційним Судом України.

Висновки. Отже, на змінах, що відбуваються в українському суспільстві, пробуджують високу активність та прагнення людей брати безпосередню участь у вирішенні проблем, які стосуються їх загальних інтересів, зокрема й з використанням права на мирні зібрання. Втім, незважаючи на всю важливість саме цього різновиду політичних прав, конституційні положення про свободу зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій й дотепер належним чином не конкретизовані в поточному законодавстві, нерідко обмежуються, а то і просто порушуються.

Література

1. Дараганова Н.В. «Дискусійні питання класифікації суб'єктів адміністративного права.» (2010).
2. Філософський енциклопедичний словник / редкол.: В. І. Шинкарук (голова). Київ: Абрис, 2002. 742 с. (с. 612–613).
3. Костенко О.М. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічних закупівель в Україні. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки.* № 3. 2017. 98–105.
4. Мацелик Т.О. Суб'єкти адміністративного права: поняття та система: [монографія]. Ірпінь: Видавництво Національного університету державної податкової служби України, 2013. 342 с.
5. Віхляєв М.Ю. Співвідношення понять суб'єкти адміністративного права та суб'єкти адміністративних правовідносин у контексті розгляду громадських об'єднань як суб'єктів адміністративного права. *Право і суспільство.* 3 (2013): 50–57.
6. Вільгушинський М. До питання про сутність та зміст категорії суб'єкт владних повноважень. *Віче.* 12 (2013): 10–14.
7. Про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання): Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України від 19 квітня 2001 року, N 4-рп/2001, Справа N 1-30/2001. *Вісник Конституційного Суду України.* 2001. № 16.
8. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» від 14.03.2016 № 92/2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016#Text>
9. Свон Р.Д. Эффективность правоохранительной деятельности и ее кадровое обеспечение в США и России / Под общ. ред. В. П. Сальникова. Санкт-Петербург: Алетейя : Санкт-Петербургский университет МВД России, 2000. 288 с.
10. Юнін О.С. Поліція в системі державних органів та забезпечення громадської безпеки. *Держава та регіони. Сер. Право.* 2013. № 1. С. 59–63.

References

1. Darahanova N.V. (2010) Diskusiini pyttannya klasyfikatsii subiektiv administratyvnoho prava [Discussion issues of classification of subjects of administrative law]. [in Ukrainian]
2. Filosofs'kyi entsyklopedychnyi slovnyk (2002) [Philosophical encyclopedic dictionary] / redkol.: V.I. Shynkaruk (holova). Kyiv: Abrys, 2002. 742 s. (s. 612–613). [in Ukrainian]
3. Kostenko O.M. (2017) Administratyvno-pravovi status subiektiv publicnykh zakupivel v Ukraini [Administrative and legal status of public procurement entities in Ukraine]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Yurydychni nauky.* # 3. 2017. 98–105. [in Ukrainian]
4. Matselyk T.O. (2013) Subieky administratyvnoho prava: poniattia ta systema [Subjects of administrative law: concept and system] (monohrafiia). Irpin: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy, 2013. 342 s. [in Ukrainian]
5. Vikhliaiev M.Yu. (2013) Spivvidnoshennia poniat subiektiv administratyvnoho prava ta subiektiv administratyvnykh pravovidnosyn u konteksti rozghliadu hromadskykh obiednan yak subiektiv administratyvnoho prava [Correlation of concepts of subjects of administrative law and subjects of administrative legal relations in the context of consideration of public associations as subjects of administrative law]. *Pravo i suspilstvo* 3 (2013): 50–57. [in Ukrainian]
6. Vilhushynskyi M. (2013) Do pyttannya pro sutnist ta zmist katehorii subiekt vladnykh povnovazhen [On the question of the essence and content of the category of the subject of power]. *Viche* 12 (2013): 10–14. [in Ukrainian]
7. Pro zavchasne spovishchennia orhaniv vykonavchoi vlady chy orhaniv mistsevoho samovriaduvannia pro provedennia zboriv, mitynhiv, pokhodiv i demonstratsii (sprava shchodo zavchasnoho spovishchennia pro myrni zibrannia) [On Early Notification of Executive Bodies or Local Self-Government Bodies on Meetings, Rallies, Campaigns and Demonstrations (Case on Early Notification of Peaceful Assemblies)]: Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy shchodo ofitsiinoho tлумачення polozhennia chastyiny pershoi statii 39 Konstytutsii Ukrainy vid 19 kvitnia 2001 roku, N 4-rp/2001, Sprava N 1-30/2001. *Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy.* 2001. # 16. [in Ukrainian]
8. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 4 bereznia 2016 roku «Pro Kontseptsiiu rozvytku sektoru bezpeky i oborony Ukrainy» [Decree of the President of

- Ukraine «On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of March 4, 2016» On the Concept of development of the security and defense sector of Ukraine] vid 14.03.2016 # 92/2016 URL: [https://zakon.rada.gov.ua / laws / show / 92/2016 # Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016#Text) [in Ukrainian]
9. Svon R.D. (2000) *Jeftektivnost' pravoohranitel'noj dejatel'nosti i ee kadrovoe obespechenie v SShA i Rossii* [The effectiveness of law enforcement and its staffing in the United States and Russia] / Pod obshh. red. V. P. Sal'nikova. Sankt-Peterburg: Aletejja : Sankt-Peterburgskij universitet MVD Rossii, 2000. 288 s. [in Ukrainian]
  10. Yunin O.S. (2013) *Politsiia v systemi derzhavnykh orhaniv ta zabezpechennia hromadskoi bezpeky* [Police in the system of state bodies and public safety]. *Derzhava ta rehiony. Ser. Pravo.* 2013. # 1. S. 59–63. [in Ukrainian]